

Tekst: Birte Hegerlund Runde
birte.hegerlund.runde@agderposten.no/mob. 971 91 630

Ble mange flere svin

Utegrisen til familien Lilleholt, brukte to dager på å bygge seg sitt eget føderede.

FOTO: PRIVAT

De får et svinaktig godt liv, de 11 villgrisungene som så dagens lys på Holt i Tvedestrand i juni. Men ikke lenge.

De skal selges som gourmetkjøtt, blant annet til en restaurant i Tvedestrand, sier matmor og dyrlege ved Agder dyreklinikk, Camilla Lilleholt.

Det er også naturens gang. Noen har griseflaks og blir til kosegriser. Andre havner på fat. Slik er livet når du er født som gris. Lilleholt har et helt naturlig forhold til dét. Men hun er opptatt av at grisene skal ha et så naturlig og fint liv som mulig den tiden de lever.

Selve grisefødselen er en historie i seg selv.

Slaktegris. Grisen Mia på to år, har tuslet rundt i Trollaldalen i skogen ved gården på Lilleholt. Hun er egentlig en gris som var beregnet til slakt, men endte opp som avlsgris.

Den vanligste slaktegrisen i Norge er en blanding mellom flere raser (se faktaboks). Purka er derfor en slik blanding.

– Siden griser som går ute kan bli solbrente er det en fordel at de har mye pigmenter i huden. Når vi skulle velge råne til dette kullet, ville vi derfor ha en rase som også var mørk i huden. Faren er Hampshire – de har et veldig spesielt utseende og er svarte med et hvitt belte rundt mage og forbein. De er kjent for å gi veldig godt kjøtt, fordi det er marmorert og saftig, forteller Lilleholt.

En gris går drektig i tre måneder, tre uker og tre dager. For at Mia skulle få ungene om sommeren mens det var varmt nok ute, ble hun inseminert i begynnelsen av februar.

Lagde fødesenga selv. – Siden den går ute så har den fått føde på naturlig vis. Den brukte først to døgn med å lage et rede for seg selv før fødselen. Da gnagde den av store grener fra trærne rundt som den bar frem i munnen til et eget område hvor den bygde en stor høy seng til seg selv. Denne foret den så

med høy og strå, forteller Lilleholt, som fascinert av det hele, filmet seansen.

Hun prøvelå sengen flere ganger for å sjekke om den var myk og stor nok før hun endelig var fornøyd. Da den var ferdig, la grisen seg under høyet og strået på denne sengen på en slik måte at ungene ville falle ut på en seng som var litt lavere ned enn der hun lå.

– Bare ørene hennes og halen stakk ut fra sengen mens hun fødte, forteller Lilleholt.

Ungene blir født små og umodne, og veier bare rundt en kilo. En viktig del av grisens instinkt er å bygge rede for å beskytte dem.

– Når grisene går inne er det begrenset hvor mye av denne atferden vi kan observere. Denne redebyggingen gjør det mulig for de nyfødte å holde en stabil kroppstemperatur ute i det fri, samtidig som det beskytter dem mot rovdyr og fra å bli tråkket på eller skadet av andre medlemmer av familieflokken.

på skogen

Kosegriser om enn så lenge. Camilla Lilleholt og datteren koser med grisungene.

FAKTA

Svineavling

● Den norske svineavl bygger på en renavl av fire ulike raser (norsk landsvin, yorkshire, hampshire og duroc) og hvordan vi skal få til en best mulig kryssning av disse rasene. Norsvin driver egen avl på norsk landsvin og duroc. Yorkshire blir importert fra Sverige og formeres opp i Norge. Hampshire er griserasen som tilbys av

den private, frittstående kjøttbransjen via selskapet Scanpig.br. Den vanlige slaktegrisen i Norge er avkom av en Landsvin+Yorkshire-purke inseminert med enten Landsvin+Duroc, Landsvin eller Hampshire-sæd. Landsvin+Durocsæd brukes til produksjon av Noroc-slaktegris (edelgris).

Nyfødde griser kan bruke så mye som en uke nede i et slikt rede, forteller Lilleholt

Kan ikke skje i fjøs. – Tenk, i fjøs kan ikke dette skje, det at den får ordnet seg en seng slik. Det er derfor ikke ofte i Norge at man kan bivåne en slik naturlig grisefødsel, forteller Lilleholt.

De nyfødde grisene, som nå har blitt en måned gamle, og veier 12 til 15 kilo, skal bare være ute. Akkurat som grise-moren.

– De er blitt veldig flinke til å spise kraftfôr. Nå liker grisungene å ha god plass slik at de kan løpe rundt og leke. Det artigste de vet er å grave. Alle griser har sterke muskler i trynet sitt og er eksperter på å grave i jord, halm og flis. Når grisungene nærmer seg et halvt år, veier de fleste griser omtrent 100 kilo, og er blitt så store at de sendes til slakteriet, sier Lilleholt.

Selv om de er blitt helt forelsket i de

små rosa og svarte grisungene, skal de selges som grisekjøtt, blant annet til en gourmetrestaurant i Tvedestrand.

Kastrerer. Når grisungene er små, er det vanlig å kastrere dem for at ikke kjøttet skal få en bismak av mannlige kjønns-hormoner.

– Grisene får lokalbedøvelse først. Dersom dette gjøres riktig, kjenner de ikke smerte fra inngrepet bortsett fra sprøyten med bedøvelsen, forteller Lilleholt, som allerede har utført kastre- ringen på grisungene.

Den ene sovnet faktisk i fanget hennes da den ble kastrert.

Lilleholt filer også de spisse hjørn- tennene til de aller fleste grisungene, slik at de minste ikke skal tape i konkuransen om matfatet. Slik blir alle tykke og fete og klare for restauranten.

➔ **UT PÅ NETT:** Se film av redebygging og grisefødsel på agderposten.no

Solveig Knagenhjelm

Camilla Lilleholt

Spør dyrlegene

SPØRSMÅL: Kan en lage et naturlig flåttmiddel selv?

SVAR: Før utviklingen av syntetiske medisiner, ble plantene brukt som remedier mot sykdommer. Planter har også dannet grunnlaget for utvikling av mange legemidlene som selges kommersielt. På klinikken er vi ofte vitne til at det er en grunnleggende skepsis til bruk av legemidler, mens det samtidig har utbredt seg en tro på at bruken av planter er ufarlig, eller iallfall sunnere enn bruken av syntetiske legemidler. Det er mulig at dette bunner i en oppfatning om at ting som er naturlige også er sunne, mens inntak av syntetiske stoffer er forbundet med fare?

Det finnes mange naturmidler som er populære også i dag. En rekke naturmidler og medisinske urter har god effekt, og vi benytter flere også ved klinikken. Det man må være klar over er at grunnlaget for bruken av disse midlene baserer seg på tradisjonell bruk og kjerringråd, ikke på fagmedisinsk dokumentasjon. Det betyr at om vi som veterinærer skal anbefale slik behandling, må vi ha faglig belegg (studier) å støtte oss til. Når et middel får vitenskapelig dokumentasjon for effekt, vil det i Norge bli klassifisert som et legemiddel!

Når et nytt legemiddel skal godkjennes, må det ikke bare bevises at middelet har effekt, men det må også bevise sikkerhet (bivirkninger) og kvalitet.

Dersom man tenker på at et legemiddel faktisk ofte er en naturmedisin, som gjennom forskning har blitt gjort tryggere ved at man får et helt rent produkt, i kjent konsentrasjon og årevis med studier som har kartlagt effekt og faremomenter, syntes skepsisen til syntetiske legemidler i veldig mange tilfeller å være dårlig begrunnet.

Et eksempel som vi daglig kommer opp i ved klinikken her på Sørlandet er skepsisen mot å benytte godkjente flåttmiddel, og heller velge ulike naturmidler.

Dokumentasjonen på disse naturmidlene er farlig dårlig, ofte har eierne rett og slett funnet oppskriften på ulike nettforum.

Det vanligste alternativet til flåttmiddel var lenge at hunder og katter ble gitt hvitløk, da ofte meget konsentrert og i pulverform. Hvitløk mot flått har vist seg å beskytte oss mennesker, og enkelte har derfor tenkt at da hjelper det også på dyrene!

Dette er et klassisk eksempel på at noe som oppfattes trygt faktisk ikke er det. Vi vet at hvitløk er giftig for hunder og spesielt katter, og man vet lite om hvilke doser som kan regnes som trygge.

Det samme gjelder oppskrifter som beskriver at man knuser avokadostein, avokado inneholder en gift som kalles persin, som er giftig for husdyr som hund katt og hest, og for så vidt også menneske.

Skepsisen gjelder de vanligste godkjente legemidlene mot flått, som på hund er Exspot og Scalibor (pyrethriener) og Frontline til katt. Pyrethrinene er et godt eksempel på plantestoff som har blitt legemiddel. Legemiddelet stammer fra et stoff som naturlig finnes i Krysantemum-plantene våre. Hageentusiaster vet at man kan benytte Krysantemum for å unngå skadelige insekter i bedene. Stoffet som finnes i disse plantene har blitt isolert og modifisert og har vært gjenstand for årevis med forskning og klinisk utprøving.

Pyretrinene virker ved å påvirke parasittens nervesystem, men siden pattedyr og parasitter har ulik oppbygging av nervesystemene, samt at disse legemidlene påføres på huden og ikke trekkes opp i blodomløpet, er de ikke giftige for mennesker.

Håper dette var oppklarende.

Hilsen Camilla Lilleholt